

Številka: Up-133/16-22

Datum: 23. 4. 2019

**PRITRDILNO LOČENO MNENJE SODNIKA DR. MATEJA
ACCETTA K ODLOČBI ŠT. Up-133/16 Z DNE 14. 3. 2019, KI SE
MU PRIDRUŽUJE SODNIK MARKO ŠORLI**

1. Z odločitvijo v tej zadevi brez zadržkov soglašam. V tem mnenju dodajam le še nekaj razmislekov o njenem širšem kontekstu, ki gredo onkraj neposrednih razlogov za razveljavitev izpodbijanega sklepa.

2. Naj najprej na kratko povzamem za potrebe obravnavane zadeve ključne vidike zakonske ureditve. Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG), utemeljen z namenom ohranjanja in krepitev gospodarske, socialne in ekološke funkcije zaščitene kmetij, ureja posebnosti pri dedovanju teh kmetij, ki naj dediču prevzemniku brez pretiranih obremenitev zanj omogočijo prevzem zaščitene kmetije kot gospodarske celote brez njene drobitve. To med drugim pomeni posebno ureditev pri dedovanju na podlagi zakona, kadar je več dedičev istega dednega reda: praviloma v takem primeru kmetijo brez drobitve kot prevzemnik deduje le eden izmed njih, preostali dediči pa namesto zakonitega dednega deleža dedujejo le denarno vrednost nujnega deleža. Ta nujni delež jim mora izplačati dedič prevzemnik, in sicer v roku, ki ga določi sodišče (15. člen ZDKG), v določenih okoliščinah pa lahko dolgovani dedni delež sodišče tudi poveča ali zmanjša (14. člen ZDKG).

3. V zasledovanju cilja ohranitve zaščitene kmetij kot gospodarske celote brez drobitve zakon torej v dveh korakih opredeljuje oziroma išče ustrezno ravnovesje med več sodediči istega dednega reda. V prvem koraku postavi splošno izhodiščno ravnovesje, ki je v materialnem smislu na račun sodedičev nagnjeno v prid dediču prevzemniku (on deduje kmetijo v celoti, sodediči pa namesto zakonitih le nujne deleže), v finančnem smislu pa zanj vendarle predstavlja določeno obremenitev (obveznost izplačila nujnih deležev v denarnem znesku seveda pade na njegova pleča). Zato v drugem koraku zakon sodišču omogoča – in s tem ob ustrezno izraženi volji dedičev od njega tudi

zahteva – prilagoditev tega ravnovesja glede na konkretne okoliščine posamezne zadeve. V oziru obravnavane zadeve sta pomembna predvsem drugi odstavek 14. člena in 15. člen ZDKG: v skladu s 15. členom lahko sodišče na zahtevo dediča prevzemnika glede na njegov položaj določi daljši rok za izplačilo nujnih dedičev; v skladu z drugim odstavkom 14. člena pa lahko na zahtevo dediča prevzemnika glede na njegov položaj in gospodarske zmožnosti kmetije višino dolgovanih deležev zmanjša, a po drugi strani na zahtevo sodediča glede na njegov položaj tudi poveča.

4. Podatki iz obravnavane zadeve nazorno prikazujejo stanje po splošno postavljenem izhodiščnem ravnovesju: v skladu z njim naj bi prevzemnik dedoval zaščiten kmetijo v ocenjeni zapuščinski vrednosti 1.587.583,25 EUR, nujna deleža dveh sodedičev (tretji se je dedovanju odpovedal) pa sta bila določena v višini 198.447,72 oziroma 197.932,02 EUR. Po eni strani je ureditev načina dedovanja po ZDKG po materialni plati za prevzemnika torej pomenila bistveno večji dedni delež, po drugi strani pa je – ob dedovanju kmetije v naravi – nanj padlo nezanemarljivo breme izplačila nujnih deležev sodedičema v denarnih zneskih v višini 396.379,74 EUR. Ko je prevzemnik (pritožnik) s sklicevanjem na ugotovljeni gospodarski donos kmetije opozarjal na to, da tako visokih nujnih deležev ne bo mogel odplačati, ga je sodišče seznanilo z možnostjo zahteve za podaljšanje roka po 15. členu ZDKG, ne pa tudi z možnostjo zahteve za zmanjšanje deležev po drugem odstavku 14. člena ZDKG.

5. Odločba pojasnjuje, zakaj je po presoji Ustavnega sodišča prišlo do kršitve pravice prevzemnika (ustavnega pritožnika) do obrazložene odločbe, ko se nato tudi Višje sodišče do njegovih pritožbenih navedb v tej smeri ni ustrezno opredelilo. Vendar pa to še ne pomeni, da mu mora nujno tudi ugoditi oziroma da mora nujno priti do znižanja dednih deležev sodedičev. V tovrstnih postopkih mora sodišče – še posebej ob upoštevanju 165. člena Zakona o dedovanju oziroma svoje dolžnosti materialnega procesnega vodstva – vsekakor poskrbeti za ustrezno zavarovanje pravic strank in v obravnavani zadevi glede na okoliščine tudi možnost uporabe drugega odstavka 14. člena ZDKG ni izključena, zato je sodišče ne bi smelo prezreti. Po drugi strani pa pri iskanju ustreznega ravnovesja prav tako ne bi smelo prezreti pravic in položajev drugih strank oziroma sodedičev, ki niso prevzemniki zaščiten kmetije. Ti sicer res dobijo nujne deleže v denarni vrednosti, a so zaradi ureditve dedovanja zaščitenih kmetij po materialni plati že v izhodišču v slabšem položaju, medtem ko lahko denimo prevzemnik v skladu z 19. členom ZDKG po preteku desetih let od prevzema kmetijo brez ovir tudi proda, ne da bi moral drugim dedičem še karkoli izplačati.

6. Drugi odstavek 14. člena ZDKG zato sodišču nalaga težko nalogo, da pri odločanju o morebitni prilagoditvi višine deležev sooči okoliščine na obeh straneh, kar izrecno poudarja zadnji stavek te določbe: "Pri odločanju o povečanju ali zmanjšanju nujnih deležev upošteva sodišče vse okoliščine primera, zlasti premoženjske razmere in pridobitno sposobnost dedičev ter gospodarsko zmožnost zaščiten kmetije." Z drugimi besedami, zakon sodišču daje nalogo in moč, da z upoštevanjem vseh okoliščin na vseh straneh določi najbolj pošteno višino dednih deležev oziroma med položaji sodedičev

poišče pravično ravnovesje. Odločba Ustavnega sodišča te naloge ne želi okrniti ali usmeriti v prid ene izmed strani, temveč jo le poudariti.

dr. Matej Accetto
Sodnik

Marko Šorli
Sodnik